

**Periodisk evaluering av masterprogrammet i Rettsvitenskap
Universitetet i Oslo**

Hanne Harlem (Kommuneadvokaten i Oslo)
Professor Jørn Jacobsen (Universitetet i Bergen)
Kasper Fryd Jensen (Student, Syddansk Universitet)
Professor Nina Dietz Legind (Syddansk Universitet)
Professor Bjørn Stensaker (Universitetet i Oslo)

Oslo, november 2018

1. Introduksjon

Juridisk fakultet (JUS) ved Universitetet i Oslo (UiO) oppnevnte 1. juni 2018 følgende komité til å gjennomføre den periodiske evalueringen av masterprogrammet i Rettsvitenskap: Hanne Harlem (Kommuneadvokat i Oslo), professor Jørn Jacobsen (Universitetet i Bergen), Kasper Fryd Jensen (student, Syddansk Universitet), professor Nina Dietz Legind (Syddansk Universitet), samt professor Bjørn Stensaker (komiteens administrator, LINK, UiO).

En periodisk evaluering er en del av kvalitetssystemet ved UiO, og er en prosess som i hovedsak er innrettet for å gjøre en helhetlig vurdering av programmene, herunder også tiltak som er igangsatt eller planlagt igangsatt for å forbedre studiekvaliteten.

I forkant av evalueringen hadde Juridisk Fakultet nedsatt en arbeidsgruppe som utarbeidet en egevaluering som ga komiteen sentral og meget nyttig bakgrunnsinformasjon om studieprogrammet, dets innretning og resultater. I tillegg fikk komiteen også tilsendt en del statistikk og studentevalueringer, og annet dokumentasjonsgrunnlag. Komiteen hadde den 1. november møter med programledelsen, representanter for studieadministrasjonen, et utvalg lærere og et utvalg studenter ved studieprogrammet. Komiteens synspunkter og anbefalinger er basert på dette datagrunnlaget og interne drøftinger i komiteen. Komiteen står samlet bak synspunktene og anbefalingene i denne rapporten.

I mandatet for komiteen er det eksplisitt bedt om at den periodiske evalueringen gir tilbakemeldinger på forholdet og koplingene mellom undervisning, vurdering og ønsket læringsutbytte, der helheten og sammenhengen i programmet er det sentrale. Komiteen har forholdt seg til dette i utformingen av rapporten med den konsekvens at rapporten i mindre grad er opptatt av de innholdsmessige elementene i de ulike emner som tilbys, og i større grad har lagt vekt på overordnede grep på programnivå. For mer detaljerte beskrivelser av studietilbudet viser vi derfor til egevalueringen som er utarbeidet.

2. Kort om master i Rettsvitenskap – dagens status

I denne delen av rapporten vil vi gi en kort vurdering av de sterke og svake sider ved Rettsvitenskapsprogrammet slik komiteen oppfatter programmet. Våre anbefalinger til mulige tiltak (se punkt 3 i rapporten), bør leses i lys av disse vurderingene.

2.1 Rekruttering, målgrupper, studentopptak, inntakskvalitet

Som dokumentert i egevalueringsrapporten er masterprogrammet attraktivt for studentene, og søkningen til programmet er svært høy med det resultat at de som tilbys plass har et svært høyt karaktersnitt. Inntakskvaliteten er derfor vurdert som høy, og studentene synes å ha sterk motivasjon for studiet. Mange av de studenter og de lærere som komiteen snakket med opplevde at studieprogrammet hadde høy prestisje, og at studiet åpnet mange dører til yrkeslivet – både i offentlig og i privat sektor. Motivasjonen for noen

studenter kan imidlertid være mer preget av prestisjen ved studiet snarere enn dyp interesse for faget.

2.2 Programdesign, struktur og læringsmål

Masterprogrammet har et design som er gjenkjennelig fra flere integrerte og profesjonsorienterte masterprogram, der studiet er delt opp i fem studieår med en noe forskjellig faglig profil. Samtidig har studiet mange kunnskapsfelt som man skal innom i løpet av de fem årene, og det kan således være vanskelig å bygge opp en tydelig progresjon i studieløpet. I dag synes studieløpet å være bygget opp rundt både hva som det har vært en historisk tradisjon for, og der vurderinger om hva som er det enkleste stoffet er lagt til grunn for programdesignet.

Av de 300 studiepoeng som studentene skal ta i løpet av studiet, er rundt 2/3 del (190 poeng) obligatoriske emner hvor mesteparten av de valgfrie emnene er lagt til de to siste studieårene. Gitt det relativt avgrensede omfanget av valgfrihet i studiedesignet er antall valgfrie emner svært stort, og fakultetet tilbyr i dag hele 71 slike emner. Fakultetet ser at denne valgfriheten har en ressurside, og har ønsket å redusere omfanget i lengre tid, dog uten at ambisjonen foreløpig har blitt realisert. Studentene opplever at den relativt faste strukturen i oppstarten av studiet er en fordel, spesielt siden de har lite erfaring som studenter og har lite kunnskap om hva som er relevant å ta av valgfrie emner. Samtidig ble det uttrykt ønske fra flere studenter om mer «praktiske» fag tidlig i studieløpet – ut fra at de mener dette øker opplevelsen av relevans for nye studenter.

Dagens læringsmål er oppdelt i henhold til de standarder som eksisterer på feltet, og studiet synes å ha en sterk tradisjon for å vektlegge kunnskapsmålene, mens ferdighetsmålene og den generelle kompetanse studentene skal ha ervervet seg i mindre grad har styrt programdesignet. Her har imidlertid flere initiativ vært tatt de seneste årene som nettopp har prioritert å styrke ferdighetsdelen i studieprogrammet. Disse initiativene synes imidlertid å være noe tilfeldig initiert og implementeringen har skjedd mer pragmatisk enn som en del av en overordnet plan. Studiet sett under ett synes derfor å mangle en helhetlig profil og en tydelig målretting, og det synes å være et uutnyttet potensiale i mye av den undervisningen som fakultetet tilbyr.

2.3 Undervisningsformer/læringsformer/vurderingsformer

Selvevalueringen beskriver at den vanligste undervisningsformen på studieprogrammet er kombinasjonen forelesning fulgt av ulike typer gruppeundervisning. I tillegg har man innført ulike former for skrivetrening i 1. og 3. studieår, og man har også prosedyrekonkurranser i 2. (obligatorisk) og 5. (valgfri) studieår. Et kurs med muntlig presentasjon er også obligatorisk i 3. studieår. I enkelte valgemner eksperimenteres det også med ulike undervisningsformer, hvor spesielt muntlig aktivitet oppmuntres fra studentenes side. Det er også lagt noe mer muntlig aktivitet inn i 2 studieår. Generelt er undervisningen ikke obligatorisk i forhold til

oppmøte, men noen aktiviteter må alle studentene delta på (kurs i kildesøk, kurs i yrkesetikk etc.).

I selvevalueringen reflekteres det over at fraværet av obligatorisk oppmøte og det relativt begrensede omfanget på lærerstyrt undervisning, har resultert i at studentene i stor grad organiserer studiene sine selv (29 timer selvstudium i uken i gjennomsnitt). Det faktum at svært mange av forelesningene er tilgjengelige på nett (som opptak) er imponerende, og et tiltak som kan gi studentene mer fleksibilitet i studiehverdagen, selv om eksistensen av slike videoforelesninger også kan tenkes å bidra til et enda større «selvstudiemodus». Dette fordi videoene som er tilgjengelige ikke synes satt inn i et mer helhetlig studiedesign, der bruken av videoene dermed blir mye opp til studentene selv.

Hvordan studentene organiserer den selvstudietid de har til rådighet synes å variere sterkt. Mens enkelte studenter har en mer individuell studieform, har andre organisert seg i ulike former for frivillige kollokvier. At metodeundervisningen på første studieår er lagt om med mer vekt på gruppearbeid og integrert skrivetrening fremheves i selvevalueringen som et tiltak som kan styrke kvaliteten, noe komiteen er enig i. Det som eksisterer av organisert gruppearbeid for studentene synes ellers å være kjennetegnet av stor variasjon der læringsutbyttet varierer sterkt mellom gruppene (se tilsynssensorrapport). Her har noen tiltak vært igangsatt for å standardisere aktivitetene i disse gruppene, men de studenter som komiteen snakket med mente at det fremdeles eksisterte en relativt stor variasjon i læringsutbyttet i de ulike gruppene.

Rettsvitenskapsstudiet har hvert semester kurs- og fakultetsoppgaver som studentene kan levere (kurs- og fakultetsoppgaver er frivillige), og der tidligere eksamensoppgaver ofte er utgangspunkt. De frivillige fakultetsoppgavene er noe mange studenter leverer inn i starten av studiet, men slike innleveringer avtar etter hvert. Kurs- og fakultetsoppgavene rettes av viderekomne studenter i de første studieårene, og at uteksaminerte jurister for senere årskull. Uansett hvem som retter, er dagens tilbakemeldingssystem med slike «rettere» i mindre grad innrettet for å gi studentene tilbakemelding som de kan bruke konstruktivt i videre læring. Selv om informasjon om hva som er «riktig/galt» også kan stimulere til læring, er det ikke sikkert at dagens tilbakemeldingsformer stimulerer studentene til å tilegne seg juridiske tenkemåter. Det forhold – som ikke minst tilsynssensor har pekt på – at sensurering i all hovedsak foretas av eksternt tilknyttede, er også et forhold som er bekymringsfullt, og som kan ha betydning for kvalitetssikringen av hele sensuringsprosessen. Komiteen er kjent med at fakultetet har ambisjoner om å øke andelen interne som bidrar i sensureringsarbeidet.

Ser man på eksamensformene er den aller vanligste formen for evaluering en skriftlig digital skoleeksamen på mellom 4-6 timer. Fakultetet var tidlig ute på å digitalisere eksamen, og fordi eksamen stort sett er standardisert i form (skoleeksamen) har fakultetet oppnådd full

digitalisering av alle eksamener. Selv om man kan kritisere denne digitaliseringen for å være relativt enkel («strøm på papir»), så fortjener fakultetet honnør for at man har klart å gjennomføre en slik endring over et relativt kort tidsrom. Det er fakultetets ønske å innføre mer varierte eksamensformer, også for å kunne dempe det til dels svært høye karakterfokuset som i dag kjennetegner studiet. Fordi skoleeksamenene gjerne er individuelle, så bidrar disse også til å øke karakterpresset på studiet generelt. Studiet er ellers kjennetegnet av at mange studenter tar opp igjen eksamener, og at klagetendensen på eksamen generelt er høy. Dette er urovekkende forhold som fakultetet har forsøkt å avdempe gjennom å innføre begrensninger på antallet ganger man kan gå opp til eksamen, samt å begrense adgangen til å ta opp igjen eksamener fra tidligere studieår.

Som en del av digitaliseringsambisjonene til fakultetet har man i de seneste årene etablert et samarbeid med Lovdata slik at gjeldende lover og rettskilder er tilgjengelig på nett, og bruken av slike hjelpemidler kan bidra til å gjøre skoleeksamener mer praksisrettet, og en pilotering har allerede vært gjennomført våren 2018. Det ligger også et stort potensial i å bruke Lovdata på nett til å stimulere til mer aktiv læring utenom eksamen, noe fakultetet også synes å være veldig bevisst.

2.4 Ressurser, infrastruktur og samarbeid

Juridiske studier er ikke blant de disipliner som gir god uttelling i dagens finansieringsmodell og rettsvitenskapsstudiet har et meget høyt forholdstall studenter per vitenskapelig ansatt (40/1). Med 2500 aktive studenter på studieprogrammet i rettsvitenskap sier det seg selv at det er en stor utfordring å følge opp studentene, ha god kontakt mellom ansatte og studenter, samt gi studentene tilbakemeldinger. For å bøte på situasjonen har fakultetet en rekke eksterne tilknyttet både til undervisning og eksaminering. Mens en slik kopling til profesjonsfeltet utvilsomt medfører fordeler knyttet til relevans og opplevelse av nærhet til praksis, er komiteen av den formening at det også er store utfordringer med en veldig høy andel eksternt tilknyttede lærekrefter – ikke minst for å få helhet og sammenheng i undervisningsopplegget. Eksternt tilknyttede lærekrefter vil kanskje ha andre perspektiver enn de mer systematiske tilnærmingene som rettsvitenskapsstudiet gjerne tilstreber. Dette kan være sunt, men det kan også bety utfordringer for studentene når de skal orientere seg i hva som er fagets kjerne. Her kan fagforventningene lett bli fragmenterte.

Gitt de ressursmessige begrensninger som eksisterer er det viktig at fakultetet har god styring med ressursbruken. Her ser komiteen at styringen med ressursene kan forbedres, ikke minst knyttet til omfanget av valgfrie kurs og ressursene som går med til avvikling av eksamener. Det forhold at administrasjonen er organisert i henholdsvis en studie- og en eksamensseksjon kan i en slik sammenheng også bidra til å redusere styringsmulighetene, der løpende «driftshensyn» vil kunne bli prioritert fremfor mer strategisk rettet utvikling.

Dagens studium er styrt av programrådet for masterstudiet i rettsvitenskap (PMR). I dette rådet sitter studiedekan, studieårsansvarlige, studentrepresentanter etc. I tillegg har hvert emne en ansvarlig faglærer som har det overordnede ansvaret for faget inkludert oppfølgingen av lærere. Styringsordningene er tydelig med tanke på ansvarfordeling og delegering, og komiteen synes at de skriftlige instruksene som eksisterer for de ulike funksjonene er utmerkede, selv om det kan stilles spørsmål ved om styringssystemet som sådan bidrar til mer helhetlig utvikling av studiet. Desentraliseringen av ansvar og myndighet kan således tenkes å bidra til mer fragmentering enn koordinering. Komiteen er kjent med at det er innført nye semestervise møter mellom fakultetsledelsen, studieårsansvarlige og instituttledelsene, noe som kan bidra til mer helhetlig styring. Komiteen mener fakultetet bør vurdere ytterligere tiltak i denne retning (se punkt 3).

2.5 Drop-out, fullføring, resultater

Generelt er gjennomføringsgraden for masterstudiet i rettsvitenskap lav, og statistikken viser at halvparten av studentene først fullfører 1,5 år utover den normerte tiden. Den totale gjennomføringsgraden synes å ligge relativt konstant mellom 60-65 prosent over tid. Gitt designet på finansieringsmodellen der man i større grad vil bli belønnet for studenter som fullfører studiet, er slike tall urovekkende og kan bidra til å forverre den økonomiske situasjonen ved masterprogrammet.

Analyser fakultetet har foretatt (se selvevalueringen) viser at det største frafallet i studiet skjer etter henholdsvis 1. og 3. studieår. Det er mulig at frafallet på disse tidspunktene har noe ulike årsaker. For de som faller fra tidlig i studiet, kan usikkerhet om studievalget være en viktig årsak, mens for de som faller fra senere (3. studieår), kan kanskje andre årsaker gjøre seg mer gjeldende, herunder manglende motivasjon og sosial/faglig integrasjon. Frafallstallene viser for øvrig tendenser som er gjenkjennbare fra andre fag, inkludert at eldre studenter i større grad bruker lengre tid på studiet og i større grad faller fra enn yngre studenter. Fakultetet har allerede fattet en del beslutninger for å ta fatt i frafalls-/fullføringsproblematikken, herunder at studentene etableres i faste, mindre grupper gjennom semesteret, og at man satser på å styrke oppfølgingen rundt studiestart.

I forhold til internasjonalisering synes fakultetet, og studiet i rettsvitenskap å være attraktivt, og andelen utenlandske utvekslingsstudenter er nesten fordoblet siden 2011. I dag har studiet nesten 240 innreisende studenter. Antallet utreisende studenter er betraktelig mindre (153), men også her har andelen økt de seneste årene. Det er mulig at andelen utreisende studenter er mer beskjeden fordi mange studenter prioriterer praksisrelevans i stedet for. De som reiser ut synes å være veldig godt fornøyd med oppholdet. For innreisende studenter synes det å være en utfordring å integrere dem bedre i studiet/studiemiljøet. Ikke minst rapporteres det om at det kan være vanskelig å finne faddere til de utenlandske studentene, noe som kan være en kritisk faktor for å skape sosial/faglig integrering i starten av oppholdet.

2.6 Relevans

Masterstudentene får seg i all hovedsak relevante jobber etter endt utdanning, og studiet som sådan kvalifiserer til en rekke ulike jobber i både privat og offentlig sektor. Studiets relevans for arbeidslivet er svært høy.

For å øke relevansen ytterligere har fakultetet også tatt initiativ til å stimulere studentene til å få seg praksiserfaring underveis i studiet. Her har fakultetet en imponerende liste av arbeidsgivere som er mottakere av studenter, og en ordning med lokale veiledere som synes å fungere godt. Studenter som er på slike praksisopphold er svært godt fornøyde, og tiltaket må sies å være svært vellykket. Noen arbeidsgivere har i tillegg traineeordninger som enkelte studenter kan nyte godt av. Her vil ofte karakterer være faktoren som gjør at studentene ender opp med en slik trainee plass eller ikke.

3. Oppsummering og forslag til tiltak

I en evaluering vil ofte de problematiske sidene ved studietilbudene ha størst oppmerksomhet, og komiteen vil i denne sammenheng understreke at masterprogrammet i rettsvitenskap har mange meget sterke sider. Programmet er godt kjent utad og kan sies å ha etablert seg som en god «merkevare» og som et «prestisjestudium». Det er mange søkere til programmet, og muligheten for å selektere studenter med gode og relevante forkunnskaper og motivasjon synes svært gode. Kandidatene er attraktive på arbeidsmarkedet. Det er også mulig å finne sterke koplinger mellom definerte læringsmål og resultatene til programmet, ikke minst knyttet til kunnskapsmålene. Programmets livsberettigelse synes derfor å være hevet over tvil. Samtidig mener komiteen programmet har potensial for kvalitetsforbedring på flere områder.

Programmet synes å være inne i en fase hvor det er mange mindre endringer som har allerede er gjennomført, der andre er på gang, og flere planlagt. I tillegg har programmet også en ny generasjon med lærekrefter som har egne ideer og ambisjoner om utvikling som bør utnyttes i arbeidet fremover.

Mange av de nye initiativene som er tatt er basert på et ønske om forbedring, men i helhet synes programmet som sådan fremdeles å lide under at emner og tiltak er noe fragmenterte og individualiserte med hensyn til gjennomføring og ansvar, og derfor også ujevnt implementert. Helheten i programmet og integreringen av emnene kan forbedres, og komiteen vil understreke de muligheter som åpner seg når fakultetet overtar sitt nye bygg, og de muligheter for samarbeidslæring og sosial og faglig interaksjon som ligger i et bedre tilrettelagt fysisk læringsmiljø.

Under presenteres derfor forslag til tiltak som komiteen mener bør vurderes for ytterligere å styrke masterprogrammet:

- Masterstudiet rekrutterer i dag mange høyt kvalifiserte søkere, og det er stor konkurranse om plassene på studiet. Samtidig sliter studiet også med et relativt stort frafall, noe som kan tyde på at en del søkere tiltrekkes av den prestisje som er forbundet med studiet, og i mindre grad har tenkt over hvorvidt studiet faktisk er i tråd med de interesser de har. Komiteen vil her peke på mulighetene til å eksperimentere mer med opptaksordningene til studiet, ikke minst for å øke mangfoldet i studentmassen. I Danmark har man f.eks. to ulike kvoteordninger for opptak hvor de som ikke rekrutteres ut fra karakterer alene fremviser svært gode resultater og har lite frafall. Det ligger selvfølgelig en ressursutfordring i å endre opptaket, og de tiltak som eventuelt iverksettes på dette feltet bør balanseres for ikke å (over-)belaste allerede pressende ressurser på fakultetet. Samtidig er en mulig gevinst ved endret opptaksordning at fakultetet øker graden av avlagte studiepoeng og øker gjennomstrømningen, noe som ville styrke økonomien. Det er derfor mulig å tenke seg at «investeringer» i opptaket kan gi senere gevinster i form av resultater.
- Komiteen er kjent med at fakultetet allerede har igangsatt tiltak for å styrke mottaket av studenter på første studieår. Dette er prisverdig, men komiteen mener at det på dette feltet kan tas ytterligere grep. For det første er det uklart hva slags forventningsavklaringer som gjøres innledningsvis i studiet. Det synes å være mye «taus» kunnskap som studentene må tilegne seg i starten og en større tydelighet og transparens i de forventninger som stilles til studentene, og til de forventninger som studentene kan stille til fakultetet, kan gi studentene mer informasjon og retning på studenttilværelsen. For det andre kan mottakelsen av studenter kanskje i enda større grad strekkes ut i tid, og med flere systematiske møtepunkter og aktiviteter utover selve fadderuken. Noen fakulteter ved UiO (jfr «Forvei»-ordningen) har etablert ordninger med individuelle samtaler med studenter som opplever å ha utfordringer i studiehverdagen. Det er også mulig å tenke seg at etablering av og aktivitetene i smågruppene første år i større grad kan kombinere faglige og sosiale hensyn. Stabilitet i gruppesammensetning over tid er også noe som kan bidra til sosial integrasjon og sosial forpliktelse, ikke minst hvis gruppen får oppgaver og funksjoner som de må løse/svare på i felleskap.
- Studieprogrammet kan i dag sies å være kjennetegnet av en stor faglig tematisk bredde, noe som – i forhold til andre universitetsstudier - gjør det utfordrende å bygge faglig progresjon gjennom studieløpet. En måte å bygge en tydeligere progresjon på er å utnytte de muligheter som ligger i å utvikle et mangfold av juridiske ferdigheter, og der man gjennomtenker hvordan mer basale ferdigheter etter hvert kan bygges opp til mer avansert kompetanse. Her har fakultetet allerede mange initiativ og tiltak på gang, og komiteen mener at det viktigste grepet er at fakultetet på hvert av studieårene har en tydelig plan for hvilke konkrete ferdigheter og kompetanser studentene skal tilegne seg, og hvor progresjonen fremstår tydeligere – både for studenter og lærere. For å få til dette må også de studieårsansvarlige og de ansvarlige lærerne koples til slik at ferdighetstrening og

kompetanseutvikling koordineres mer systematisk på tvers av kurs. Her trengs det flere faglige møteplasser for å diskutere hvordan dette kan gjøres i praksis, der dette må kunne ut i en sterkere samlet organisering av studieprogrammet. De skrivetreningaktiviteter som er igangsatt er svært positive, men komiteen mener at bredden av oppgaver som det «trenes» i kan økes betraktelig slik at studentene får erfaring med ulike sjangre. Et poeng i denne sammenhengen er også at en helhetstenkning må inn i forhold til de valgfrie emnene.

- Som selvevalueringsrapporten så riktig påpeker så styres mye av studentadferden av eksamen og måten denne legges opp på. I dag dominerer skoleeksamen, og en omlegging til eksamensformer som i større grad tester ulike ferdigheter og generell kompetanse vil kunne ha flere fordeler. For det første kan en omlegging av eksamen til gruppebesvarelser bidra til en større grad av kollektiv orientering hos studentene, og der dagens konkurransepress kan dempes noe. For det andre bør fakultetet vurdere hvorvidt dagens eksamensintensitet er hensiktsmessig, og hvorvidt noen av eksamenene i dag kan erstattes med formelle arbeidskrav, enten i form av kollektive arbeid, muntlig aktivitet, etc. Reduksjon i antall eksamener vil frigjøre ressurser, som igjen kunne brukes på å gi studentene formative tilbakemeldinger på egne arbeider. En mulig bieffekt her er at man også oppnår en reduksjon i antall klager på eksamen. Komiteen er kjent med forslag om å ha bestått/ikke-bestått som karakter på deler av første året, noe som kan bidra til å dempe karakterpresset – i alle fall innledningsvis på studiet - og legge til rette for en mer kollektiv orientering hos studentene. Det foreligger mange muligheter for å sikre at kunnskapsnivået opprettholdes ved løpende å fokusere sterkere på arbeidskrav samt ulike «filtre» for å få adgang til å gå opp til eksamen, f.eks. gjennom beståtte «multiple choice» tester som adgangskriterium, til eksamen. I forhold til å bygge opp spørsmål i slike «multiple choice»-databaser kan også studentene engasjeres mer aktivt. En tredje mulighet er at noen kurs er «eksamensfrie» og at noen eksamener heller kopler kunnskapen fra flere kurs. Dette kan være med på å styrke faglig integrasjon i studiet. En fjerde mulighet er å ytterligere se på hvordan flere former for muntlig eksamen kan være med å gi studentene fokus på andre ferdigheter. En femte mulighet ville være å invitere viktige avtakere til en mer bred debatt om hva slags ferdigheter og kompetanse som fremtiden jurister burde besitte, og hvorvidt deres nåværende rekrutteringspraksis er den beste måten å dyrke frem gode profesjonsutøvere på i fremtidens arbeidsmarked.
- Komiteen synes det generelt er en styrke at studiet har mange eksterne lærekrefter som er tilknyttet både undervisning og eksaminering. Samtidig mener komiteen at en slik «outsourcing» også innebærer noen utfordringer, ikke minst for å sikre kvaliteten overordnet. En måte å gripe dette an på er å jobbe mer systematisk med kompetanseutvikling hos de eksternt ansatte. Fellesarrangementer, gjerne med ulike former for faglig «påfyll», kan være et tiltak som kan være attraktivt i så måte. Slike arrangementer kan også dermed skape møteplasser der fast ansatte, og ikke minst

studieprogramledelsen, etablerer mer systematisk kontakt med de eksternt tilknyttede for å kommunisere hva sentrale læringsmål faktisk betyr og hvilke konsekvenser de har for undervisningsopplegget. Komiteen er kjent med at fakultetet allerede har en ordning med undervisningsfrokoster, men her kan det kanskje være behov for å øke trykket og intensiteten på slike aktiviteter.

- Et viktig poeng som komiteen sterkt vil understreke er at engasjement for undervisning i sterkere grad bør anerkjennes og hvor det institusjonaliseres ordninger med merittering basert på undervisningsinnsats. Komiteen er for øvrig kjent med at er nye retningslinjer på gang på dette punktet ved Universitetet i Oslo, der fakultetet sannsynligvis må tilpasse seg de regler som eventuelt vil bli fastsatt på dette punktet.
- Hvis man ønsker å øke graden av studentaktive læringsformer vil en sentral betingelse for å få til dette være hvorvidt studentene kan engasjeres i slike aktiviteter. Her kan man støte på store kulturelle utfordringer fordi studentene i dag er «sosialisert inn» i en del praksiser og rutiner som i stor grad tas for gitt. Karakterpresset, gjenopptak av eksamen, følelsen av «negativ» konkurranse, mangelen på kollektiv orientering hos studentene, klageadferden i etterkant av eksamen, og den generelle mangelen på engasjement hos studentene i faglige aktiviteter kan sies å være delvis koplet til de forventningene som er skapt for hva som er «normal» adferd. Endring av slik adferd er vanskelig, og krever systematisk opplæring av studentene i forhold til hva som forventes av dem, og at den adferd som fakultetet ser som positiv faktisk belønnes. I forhold til det første punktet blir systematisk opplæring av studentene i mer kollektive arbeidsformer viktig. Det å eksempelvis få en kollokviegruppe til å fungere godt krever innsikt i organisering og arbeidsformer som man ikke kan forutsette at studentene kjenner til. Her må det systematisk opplæring (og forventningsavklaring) til, og der lærerne har en sentral rolle å spille. For det andre må fakultetet i sterkere grad «belønne» kollektivt engasjement og aktivitet. Måten eksamen legges opp på vil her være et viktig redskap, men det er også mulig å tenke seg at fakultetet lager ordninger som «meritterer» studenter som viser engasjement i undervisning og i lærings situasjonene – herunder i evaluering av undervisningen. Initiativ her kan også koples til de etiske og profesjonelle krav som stilles til jurister, og der man kan tenkes seg en enda sterkere kopling til de initiativ som har vært tatt for å styrke praksiserfaringen i studiet. For det tredje må studentenes evaluering av undervisning i større grad dreies mot undervisningsorganisering og studentenes læringsutbytte. En slik dreining ville i større grad skape et fokus på programmet, snarere enn det enkelte kurs og den enkelte lærer. På den måten kunne også det kollektive ansvaret for studieprogrammet understrekes.
- Ressurssituasjonen er et moment som komiteen ofte ble eksponert for under besøket. Komiteen ser at ressurssituasjonen er svært krevende, men siden det ikke er antydnet markante endringer i bevilgningene, vil fakultetet måtte arbeide innenfor de

rammer som i dag eksisterer. Her vil komiteen trekke frem at flere av de tiltak som er nevnt tidligere vil kunne ha betydning for ressursbruken, herunder reduksjon i antallet eksamener, å bruke studenter mer systematisk som en ressurs i undervisningen, f.eks. til å gi hverandre tilbakemelding, bruk og utvikling av «multiple choice» tester som arbeidskrav, etc. Samtidig er komiteen også kjent med den store mengden valgfrie emner som tilbys, og det burde være mulig å fristille en del ressurser ved å faktisk redusere mengden valgfrie kurs/emner.

Studiekvalitetsutviklingen i rettsvitenskap kan sies å være et «wicked problem», ikke minst fordi mange utfordringer er så tett sammenvevd og komplekse. Dette innebærer betydelige utfordringer når man skal sette i verk tiltak, der grep som har som fokus å løse ett problem kan ha utilsiktede virkninger på andre forhold. Våre anbefalinger er gitt med det utgangspunkt at rettsvitenskapsstudiet på mange måter er på rett vei, og at komiteen ikke ønsker å ta til orde for en overgripende reform. Våre innspill skal heller leses som en etterlysning av at de mange gode grep som allerede er tatt nå har behov for en overbygning som sikrer at eksisterende og nye initiativ blir en del av en større helhet. Her vil vi avslutningsvis også trekke frem at innflytting i en nytt bygg og innføringen av Canvas som læringsplattform kan gi en betydelig drahjelp i det videre utviklingsarbeidet ved fakultetet, men at det først og fremst fordrer en enda tydeligere utdanningsledelse som kan skape forbindelseslinjer mellom alle lærekreftene som er involvert og alle emnene som studiet består av. Med fare for å forenkle kompleksiteten i de utfordringer fakultetet står overfor, tenker komiteen at en 1) en revidert opptaksordning, 2) en sterkere progresjonstenkning på ferdighetssiden for programmet som helhet, 3) en gjennomtenkning av eksamens- og vurderingsformene (som er koplet til ferdighetene man ønsker at studentene skal ha), og 4) en systematisk oppfølging av og kompetanseutvikling hos fast ansatte/eksternt tilknyttede og studenter (slik at ferdighetene kan oppøves), er de grep som bør prioriteres.